

Tidlig indsats i forhold til læsevanskeligheder/ ordblindhed

nordfyns
kommune

Hvad er ordblindhed/dysleksi?

Hvis man er ordblind, har man svært ved at sætte bogstavlyde sammen til ord. Ordblinde har især svært ved at læse ord, de ikke har set før. Man har også oftest vanskeligheder med at stave til ord under skrivning.

Den officielle definition er:

"Ordblindhed, dysleksi, er markante vanskeligheder ved at lære at læse og skrive, som beror på langsom og upræcis omsætning af bogstaver og bogstavfølger til sproglyde. Ordblinde har særlig svært ved ord, som de ikke har set før. Læse- og stavefejlene er ofte i modstrid med almindelige forbindelser mellem bogstav og lyd, fx kulde læst som kunne og dig skrevet som din."

(Carsten Elbro, Danmarks Nationalleksikon)

Det er med ordblindhed/dysleksi ligesom med forkølelser, at man kan være ramt i forskellig grad, lettere eller svært.

På samme måde gælder det, at betegnelsen ordblindhed/dysleksi ikke er nogen "sovepude". Man kan blive rigtig god til at læse vha. målrettet undervisning og læsetræning.

Hvor mange er ordblinde?

I en dansk undersøgelse opfattede 7 % af voksne danskere sig som ordblinde. Udenlandske undersøgelser vurderer, at 2-5 % af befolkningen er ordblinde, alt efter hvor man sætter grænsen for ordblindhed. (Socialstyrelsen – Viden til gavn. Om ordblindhed)

Tidlig opmærksomhed

Det er vigtigt at være opmærksom på kendetegn for evt. ordblindhed. Drøft det i fællesskab – familie, institution, skole og evt. tale-høre-konsulent eller læsekonsulent.

Hvis der er ordblindhed i familien, er det især vigtigt at være opmærksom på tidlige tegn og støtte barnet sprogligt.

Sprogvurderingerne både som 3-årig, evt. som 5-årig og i børnehaveklassen kan give et fingerpeg om, hvordan barnets forudsætninger for læsning er udviklet.

Tidlige tegn, som *kan* pege hen imod ordblindhed

- Barnet har ikke nødvendigvis alle de nævnte tegn

Førskolebarnet

Barnet

- taler i lang tid i enkeltord i stedet for sætninger
- har svært ved at udtale ord med flere konsonanter (strømpe, springe, længst)
- har svært ved at rime, huske remser, sangtekster og længere beskeder
- viser ringe interesse for bogstaver i eget navn, i bøger eller i omgivelserne
- leger ikke med sproget som fx at rime spontant, snakke bagvendt, lave fjolleord

I børnehaveklassen

Barnet har vanskeligheder med

- at rime (fonologisk opmærksomhed)
- høre, hvilken lyd et ord starter med
- at huske navne på bogstaver og tal
- at lære alfabetet og lære bogstavernes lyde
- at opdele ord i mindre dele og arbejde/lege med lydene i ordet, fx finde forlyden i ord (mmmm i mus), at kunne tage "l" væk fra lur, så bliver det til ur (fonemopmærksomhed/opmærksomhed på enkeltlyde)
- at huske ord og kunne bruge dem (ordforråd)
- sprogforståelse (forstå længere, mere komplekse sætninger)
- begyndende læsefærdigheder (fx læseretning)
- at kunne finde/sige navnet på ting hurtigt (hurtig benævnelse).

I 1. klasse

Barnet har vanskeligheder med

- at sætte lydene sammen til ord (glide på lydene)
- at genkende hyppige/almindelige småord i læsning
- at skrive ord
- at lære tallenes navne og genkende dem
- at lære navne på abstrakte begreber som ugedage og måneder.

Det er helt almindeligt, at børn i 0. og 1. klasse spejlvender bogstaverne og bytter om på bogstaverne i ord. Det er en del af en naturlig udvikling, som oftest falder på plads.

Foregribende indsatser i forhold til ordblindhed

Hvis barnet viser nogle af ovenstående tegn, er det vigtigt både hjemme og i institutionen at støtte barnet på de områder, det har svært ved, gennem leg og sproglige aktiviteter.

I børnehaven og børnehaveklassen vil arbejdet i en lille gruppe støtte barnet langt mere, end det er muligt i den store gruppe, og derved være medvirkende til at foregribe evt. vanskeligheder.

Ideer til arbejdet med sproglige/skriftsproglige aktiviteter

Fonologisk/lydlig opmærksomhed:

Skærpe barnets fornemmelse for sproglyde ved at lege med lyde

Rim og remser

- Rim sammen med barnet – nemme rim, vrøvlerim og hjemmelavede rim, bøger med rim og remser.
- Find det ord, der ikke passer sammen med de andre (rim: vand - kop – mand).
- Lær og lav remser – brug kroppen, så barnet får fornemmelse for rytme og stavelser.

Stavelser

- Klap stavelser – snak robotsprog eller hop stavelser. Hav opmærksomhed på at få alle stavelser ord.
- Vær opmærksom på tydelig udtale (he-li-kop-ter).

Forlyd

- Lyt efter første lyd, "smag på", hvilken lyd ord begynder med.
- Find ord, der starter med en bestemt lyd fx ssss
- Overdriv forlyden (mmm...us) – fx i spil med enkeltord (billedlotto, vendespil ...)
- Sorter ting/billeder efter forlyd
- Find det ord, der ikke passer sammen med de andre (forlyd: kat – kam – finger)
- Fjern første lyd. Tag mm... væk fra mand – så bliver det til and
- Snak bagvendt (dametaske - tamedaske, pandekage – kandedpage ...)
- Syng lydsange fx: Tre små kinesere/Tri smi kinisiri, Heksemutter, Kajs snakke bagvendt-sang
- Legeskriv og børnestav.

Styrk og udvid barnets ordforråd:

- Dialogisk læsning, dvs. oplæsning og samtale om billeder og ord.
- Læs op og fortæl historier hver dag. Snak om nye ord.
- Lad barnet fortælle/"læse" historien i en billedbog.
- Vær sammen med barnet, når det ser tv eller bruger iPad'en – snak og forklar. Lær nyt.
- Lav tematisk arbejde, så ord og begreber læres i sammenhæng (skoven, dyr, stranden).
- Brug alle situationer til at lære barnet nye ord. Forklar og fortæl til billeder. Lad barnet bruge ordene selv, repeter nye ord.
- Gæt gåder sammen.

Styrk skriftsproglige kompetencer:

- Gør barnet nysgerrigt på bogstaver i hverdagssituationer. Find og snak om bogstaver.
- Brug dækkeservietter med bogstavlyde og billede i hverdagen
- Skriv sammen med barnet. Lad barnet diktere til tegninger og billeder.
- Lav huskesedler, skriv breve, lister – udtal tydeligt, mens du skriver. (s...m...ø...r).
- Find ord sammen, fx skilte, butiksnavne, på tøj – overalt.
- Få skriften frem i lyset, dvs. hæng billeder med tekster op, fx hvad har vi lavet i børnehaven, tegninger med tekst ol.
- Hæng rim + tekster op.
- Lær barnet læseretning. Peg med fingeren på det, der læses op.
- Snak om begyndelse – handling – slutning.
- Støt legeskrivning som en naturlig del af hverdagen.
- Læs og skriv selv – det smitter!

Forslag til apps

	Læs og skriv/WriteReader (børnestavning) (AppStore, Google-Play, Windows)	Lav en bog med egne billeder og tekst skrevet med børne-stavning ved den lille ugle, og få en voksen til at skrive med voksenstavning ved den store ugle.
	Knæk læsekoden (AppStore)	Træn bogstavernes lyde, de 120 almindelige ord og bogstavernes form og skriveretning.
	Læseguld 1 og 2 (AppStore og GooglePlay)	Saml guld ved at sætte lyde sammen til rigtige ord.
	Vokaljagt (AppStore og GooglePlay)	Træn vokalerne i spil og lege.
	Lydret Dingo (AppStore)	Lyt til eller læs Lydret Dingo-bøger.
	Dansende bogstaver (GooglePlay, tjek-tasken.dk)	Træn bogstavernes lyde og håndfonemer.
	Se bogstavlyde (AppStore, Google-Play, tjek-tasken.dk)	Find den rigtige forlyd mellem 3 lyde, og sæt den på plads
	Book Creator (AppStore)	Lav en bog med egne billeder, indtaling af historie eller tekst.

	Læsesjov (AppStore, Google-Play)	Fire spil i stigende sværhedsgrad. Træk tegninger i stykker og opdag lydene, bogstaverne og ordet bag billedet. Find ud af, hvad de voksne læser om i vrøvlespillet. Flyv en tur på nattehimlen, og lav ord. Byg ord med de dinglende bogstaver i dinglespillet.
	120 ord (AppStore, Google-Play)	Se, hvordan ordene staves, og hør dem blive læst op. Prøv også selv at skrive ordene. Øv dig i at stave ordene. Øv dig i at genkende ordene.
	360 ord (AppStore)	Spil- og træningsapp i 6 niveauer: Niveau 1 + 2: Træner 120 mest brugte ord. Niveau 3 + 4 + 5: Træner de næste 180, der ofte optræder i tekster. Niveau 6: Træner almindelige ord, der ofte er svære at stave.
	Skrivetavlen (AppStore)	Træn bogstaverne og bogstavlydene.

Nyttige netadresser:

www.nota.nu/kængurulommen gode råd til oplæsning for ordblinde forældre + billedlydbøger

www.e17.nu lydbøger, personlig indmeldelse via læsekonsulent

www.videntilgavn.dk info om ordblindhed

www.hto.nu info om digitale hjælpemidler/læse/skriveteknologi

Kontakt:

læsekonsulent Bibi Terp

tlf. 64 82 82 09; 21 47 52 49

mail bte@nordfynskommune.dk

Bogense distrikt og Havrehed distrikt

tale-høre-konsulent Henriette Iversen

tlf. 21 47 33 51

mail hei@nordfynskommune.dk

Krogsbølle distrikt samt Tigerhuset

logopæd Anne-Lærke Møller Sørensen

tlf. 40 23 94 56

mail alms@nordfynskommune.dk

Sletten distrikt:

tale-høre-konsulent Charlotte Husman Hansen

tlf. 23 42 76 93

mail chu@nordfynskommune.dk

Særslev-Hårslev distrikt og Søndersø distrikt

audiologopæd Sofie Lundsby

tlf. 21 33 42 41

mail sl@nordfynskommune.dk

PPR Nordfyn

Rådhuspladsen 2

5450 Otterup

www.nordfynskommune.dk